

תיקון העירוב ברחבה שלפני 770

במשך חודש תשרי, התקבל רשיון לבנות מאהל גדול ברחוב שלפני 770, שעשוי להקל על הדוחק הגדול של האורחים לחדש תשרי. וכדי לאפשר את טלטול הסידורים וכו' בין 770 לבין המאהל, הוצרכו לתקן מחיצות על המדרכה, לשני צדיו של המאהל.

היו בזה כמה אופנים, איך לתקן את המחיצות באופן הכי כשר ומהודר, באופן שלא יפריעו מלעבור במדרכה באופן חפשי.

במשך החדש הרבו לדון בזה. וברצוני לסכם את שלושת האופנים שדנו בהם, עם המעלות והחסרונות שבהם:

א) צורת הפתח לשני צדדיו של המאהל, שיחבר בינו לבין 770.

במשך כל השנה בודאי לא תועיל צורת הפתח על המדרכה, שהרי המדרכה של איסטון פרקוויי היא חלק מרשות הרבים, שאין מועיל בה צורת הפתח, כמבואר בשו"ע"ר סי' שסד ס"ד (מדברי סופרים אין צורת פתח מועלת לרשות הרבים גמורה ... צריך לעשות לה דלת מכאן ודלת מכאן). וכבר נכתב בזה בארוכה.

גם דלתות אי אפשר להתקין, להתיר הטלטול במדרכה, שהרי אין רשיון לנעול את הרחוב בדלתות, דהיינו שאין רשיון מהמשרה לעצור את המכוניות שעוברות בכביש, ואין רשיון לעצור את אנשי העיר שעוברים במדרכה.

וכבר נתבאר בכמה הזדמנויות, שמסיבה זו אין לתקן עירוב בשכונתנו קראון הייטס.

אמנם במשך חדש תשרי שלפנינו, שהתקבל רשיון מיוחד מהעיריה לבנות מאהל גדול באמצע הרחוב, והמשרה עצרה את המכוניות מלעבור בכביש זה, ובמילא הרשתה גם את עצירת השתמשות אנשי העיר במדרכה שבין המאהל לבין 770, יוצא אם כן שהמדרכה בחודש זה אינה רשות הרבים, אלא מבוי המפולש לרשות הרבים, שמועיל בו צורת הפתח, כמבואר בשו"ע"ר (סי' שסד ס"א): "מבוי המפולש בשני ראשיו לרשות הרבים, והוא עצמו אינו רשות הרבים ... צריך צורת פתח".

ובאמת מצינו שגם מבוי המפולש לרשות הרבים הוא רשות הרבים גמורה, שאין צורת הפתח מועלת בו, כמבואר בשו"ע"ר (סי' שמה ס"א): "איזו היא רשות הרבים ... וכן מבואות רחבים ט"ז אמה המפולשים מרחוב לרחוב, או מרחובות לדרכים הרחבים ט"ז אמה, הן רשות הרבים גמורה".

והפרש בין מבוי המפולש שהוא רשות הרבים גמורה, שאין צורת הפתח מועלת בו, לבין מבוי המפולש שאינו רשות הרבים גמורה, שצורת הפתח מועלת בו, נתפרש בשו"ע"ר (סי' שסד ס"א): "מבוי המפולש בשני ראשיו לרשות הרבים, והוא עצמו אינו רשות הרבים, כגון שאין רבים בוקעים בו". משא"כ אם רבים בוקעים בו הוא רשות הרבים גמורה, שאין צורת הפתח מועלת בו.

ולכאורה אינו מובן, מה פירוש "שאין רבים בוקעים בו"?

הרי כאן וכאן מיירי בדעת הפוסקים שאין צורך בששים רבוא לעשותו רשות הרבים גמורה (שזה מבאר בסי' שמה סוף סי' א הסעיף, ובסי' שסד סוף ס"ד). והרי כאן וכאן מיירי ב"מבוי המפולש בשני ראשיו לרשות הרבים". ומדוע אם כן בסי' שמה הוא רשות הרבים גמורה, ובסי' שסד אינו רשות הרבים גמורה?!

אלא ודאי כאן בסי' שסד מיירי באופן, שאף שהמבוי מפולש בשני ראשיו לרשות הרבים גמורה, מכל מקום אין מבוי מפולש זה עשוי להליכה לכל בני העיר, כי אם לאנשי מבוי זה, ולכן "הוא עצמו אינו רשות הרבים" ומועלת בו צורת הפתח.

ומטעם זה מתוקן צורת הפתח בסימטאות (הנקראות בלשון המדינה alleyway) שבשכונתנו, כיון שהן עשויות בעיקר עבור הדורים ברחוב זה (שהם עוברים דרך הסמטאות, הן ברגליהם, והן במכוניותיהם, כדי לחנות את המכוניות שלהם במוסכים (garage) הפרטיים שלהם), ואינן עשויות עבור כל בני העיר. לכן אף שהן מפולשות לרחובות הגדולים, מכל מקום אין להן דין רשות הרבים גמורה, ומועלת בהם צורת הפתח.

וכן הוא כאן במדרכה שלפני 770, במשך חדש זה, שנסגר כל הרחוב למכוניות, וגם המדרכה עשויה לאנשי קהלה זו בלבד, ולכן מועלת בה צורת הפתח.

*

ויתירה מזו, שאפילו אילו גם בחדש זה היו "רבים בוקעים בו", כלומר שהמדרכה עשויה גם בחדש זה לכל אנשי העיר כולה (ולא רק לתשמישה של קהלה זו). מכל מקום בודאי מועלת בה צורת הפתח, כמבואר בהמשך הסעיף (סי' שסד ס"א): "מבוי המפולש בשני ראשיו לרשות הרבים, והוא עצמו אינו רשות הרבים, כגון שאין רבים בוקעים בו, או שאין ברחבו ט"ז אמה ... צריך צורת פתח".

והרי גם מדרכה זאת היא פחות מט"ז אמה רוחב, שבכל אופן מועלת בה צורת הפתח.

ויתירה זו, שמדרכה זו היא רחבה לערך 10 אמות, ואם כן יספיק לה אפילו צורת הפתח מצד אחד (של סוף המאהל), ופס של ד' טפחים, או שני לחיים, בצד השני (של סוף המאהל), באופן שישארו בינם פחות מ-10 אמות, כמבואר בהמשך הסעיף הנ"ל: "צריך צורת פתח מכאן, ולחי או קורה מכאן, אם אינו רחב מעשר אמות, לפי שצורת פתח היא כמחיצה גמורה, ונמצא שאינו פתוח אלא מצד אחד, ואינו נקרא מפולש".

ובמדרכה שלפנינו, אפשר לא יועיל לחי אחד, על פי המבואר בשוע"ר (סי' שסג סל"ב): "כל מבואות שלנו, שיש להן דין חצירות ... אינם ניתנים בלחי או קורה ... אלא צריכים פס ד', או ב' פסין משהויין, אם אינם רחבים מעשר אמות".

*

אלא שלמרות כל זאת, היו אלו שהציעו, שלא להכשיר מדרכה זאת, אף בחדש זה, בהיתר של צורת הפתח, מטעם חשש מראית העין, שהרי אנשים אינם מבדילים בין חדש תשרי לבין כל השנה, וכיון שבמשך כל השנה אין צורת הפתח מועלת במדרכה זו, לכן עדיף שגם בחדש תשרי לא יסמכו בה על צורת הפתח.

ב) על ידי הוספת מאהל קטן, בין הגדול לבין 770

כיון שעכ"פ אין רוצים לסתום לגמרי את המעבר שעל המדרכה, לכן היתה סברה נוספת, שאולי עדיף להעמיד מאהל נוסף וקטן, עמודים וכיסוי בלבד, בלי דפנות, שיחבר בין המאהל הגדול לבין 770, ודרכו יוכלו להעביר סידורים וספרים בין 770 לבין המאהל הגדול.

ואף שכבר נתבאר שלא רצו לסמוך במדרכה זו על צורת הפתח בלבד, מכל מקום יש כאן סברה להתיר גם מטעם פי תקרה יורד וסותם.

אלא שמכמה טעמים לא יועיל כאן פי תקרה יורד וסותם, ויש טעמים שאפשר לא יועיל כאן אף מטעם צורת הפתח:

(א) כפי שאפשר לראות בתמונה זו של המאהל הקטן, שיש בו מעבר ופילוש מצד לצד זה, ובזה אינו מועיל לכל הדעות שהובאו בשוע"ר (סי' שסא ס"ה): "פתח שאינה בקרן זוית אומרים בה פי תקרה יורד וסותם, אפילו היא יתירה מעשר, רק שאינה במילואה. ויש אומרים שאפילו היא במילואה אפילו נפרצו ב' מחיצות זו אצל זו במילואם ונשאר קירוי עליהם, אומרים בו פי תקרה יורד וסותם, אם נשאר שם ב' מחיצות דבוקות זו בזו. אבל אם נפרצו ב' מחיצות זו כנגד זו במילואה ... ונשאר ב' מחיצות שלימות זו כנגד זו, כיון שיש ביניהם פילוש וקפנדריא מפרצה זו לפרצה שכנגדה, אין אומרים בהן פי תקרה יורד וסותם".

(ב) כפי שאפשר לראות בתמונה זו, שגג המאהל משופע, ובזה נתבאר בשוע"ר (שם ס"ו): "יש אומרים שצריך גם כן שלא יהא פי התקרה משופע, כגגין שלנו, שאז אין בהם פה ולא אמרינן אלא פי תקרה יורד וסותם".

*

כמו כן יש לדון מכמה סיבות, אם יועיל המאהל הקטן מטעם צורת הפתח:

(א) כפי שאפשר לראות בתמונה זו של פינת המאהל הקטן, שעל גבי המזוזות (הקנה שמכאן והקנה שמכאן), מלובשת מסגרת קטנה, שאליה מחובר המשקוף (הקנה המאונך שמלמעלה).

ואילו המשקוף של צורת הפתח צריך להיות על גבי המזוזות, ולא לצדה, כמבואר בשוע"ר (סי' שסב ס"כ): "אם חיבר קנה עליון לשני הקנים, או לאחד מהם, מן הצד, ואינו נתון על גבו מלמעלה, שאינו דומה לפתח, שהמשקוף ניתן על גבי המזוזות מלמעלה, גם כן פסול".

ואף שיש מקום לטעון ולומר, שהקנה של המשקוף עם המסגרת מחוברים ונחשבים דבר אחד, והרי המסגרות הן ממש על גבי המזוזות. הרי לאידך גיסא יש מקום לומר, שהקנה העומד של המזוזה עם המסגרת מחוברים ונחשבים דבר אחד, והמשקוף אינו על גבם.

(ב) ואף שלכאורה ה"י מקום לומר שהבד שמלמעלה יכול לשמש משקוף של צורת הפתח, שהרי הוא עובר על גבי הקנה שמכאן ושמכאן.

אמנם הבד הזה אינו קנה, אלא גג של המאהל כולו. ויש לדון אם סגי בו בתור המשקוף של צורת הפתח, או שצריך משקוף נפרד לשני הקנים של צד מזרח, ומשקוף נפרד לשני הקנים של צד מערב.

ג) על ידי הוספת דלת מכאן ודלת מכאן

אמנם כפי שאפשר לראות בתמונה שלפנינו, הדרך הכי טובה לקבוע שתי דלתות, המחוברות זה לזה, ואחד מהם מחובר למאהל הגדול, באופן שאפשר לסגור ולפתוח את המדרכה למעבר. וכיון שיש דלתות מכאן (לצד מזרח) ודלתות מכאן (לצד מערב), וכיון שיש רשיון מהמשטרה לסגור מדרכה זו לחדש תשרי, בודאי מועילות הדלתות שמכאן ושמכאן להתיר את הטלטול לכל הדעות.

אמנם יש להבטיח בו כמה פרטים :

(א) את הדלתות האלו אי אפשר לעשות ממחיצות הברזל של המשטרה, שהרי הן גבוהות מהארץ יותר מג' טפחים, שאינה חשובה מחיצה, כמבואר בשוע"ר (סי' שמה ס"ד): "כל מחיצה שאינו מגעת ג' טפחים לארץ אינו מחיצה לחלוק רשות בפני עצמה לפי שהגדיים יכולים לבקוע תחתיה"

וכפי שאפשר לראות בתמונה, שהוסיפו למחיצת המשטרה קרש נוסף למטה, שלא תהי' המחיצה גבוהה ג' טפחים מן הארץ.

(ב) שהדלת תהי' מחוברת למאהל הגדול, והדלת השנית אל הראשונה.

שהרי בלי חיבור זה, אסור לסגור בהן את המדרכה, שהרי כל זמן שלא הותר הטלטול במדרכה זו, אסור לטלטל במדרכה הזאת את הדלת העומדת בפני עצמה ובלתי מחוברת. ואם כן מובן שאין דלת זו יכולה להתיר את הטלטול במדרכה.

ויתירה מזו, שבלי חיבור, יש מקום לחשוש שיש בנעילת דלת זו אף משום בנין בשבת, כמבואר בשוע"ר (סי' שיג ס"ב): "וכן דלת העשוי מלוח אחד, וכשפותחין שומטין אותה ועוקרים אותה, הואיל ואינה דומה לשאר דלתות אין נועלין בה, אפילו יש לה ציר, כל שאינה סובבת על צירה, ואפילו היא גבוהה מן הארץ, ואפילו יש לה אסקופה ... מפני שנראה כבונה ונותן קרש בכותל".

ויתירה מזו, שאפילו במחיצת עראי נתבאר בשוע"ר (סי' שטו ס"ג): "אין מחיצת עראי אסורה אלא אם כן עושה כדי להתיר סוכה כמו שיתבאר בסי' תר"ל, או להתיר טלטול". וגם כאן אסור לסגור בשבת את המעבר הזה במחיצת עראי זו, כדי להתיר בו את הטלטול.

אמנם באופן שהדלת מחוברת למאהל הגדול, והדלת השנית אל הראשונה, בודאי אין בזה כל טלטול או בנין בסגירת ופתיחת הדלת, וכמבואר בשוע"ר (סי' שמו ס"א): "יפתח המנעול, ולא יפתח הפתח עד שיסיר המפתח תחלה, ואחר כך יפתח הפתח, כי שמא תחת המשקוף הוא כרמלית, ונמצא מכניס המפתח מכרמלית לרשות היחיד בפתיחת הפתח לפניו עם המפתח, על כן יסירו תחלה". והיינו שפתיחת הדלת המחובר לכותל, אינו נחשב הכנסה מכרמלית לרשות היחיד, אבל פתיחת הדלת עם המפתח שבמנעול, נחשב הכנסה מכרמלית לרשות היחיד, כיון שהמפתח אינו מחובר לכותל הבית.

(ג) שיתקינו דלתות אלו משני צדדי המאהל (מזרח ומערב), ולא להסתפק בדלתות מצד אחד (מזרח), ושבצד השני (מערב) יהי' לחי ופס בלבד.

ואף שנתבאר בשוע"ר (סי' שסד ס"א): "צריך צורת פתח מכאן, ולחי או קורה מכאן, אם אינו רחב מעשר אמות, לפי שצורת פתח היא כמחיצה גמורה, ונמצא שאינו פתוח אלא מצד אחד, ואינו נקרא מפולש". והיינו כיון שבמבוי שאינו מפולש סגי בלחי וקורה וכו'.

מכל מקום היינו דוקא במקום שצורת הפתח מועיל, משא"כ במקום שזקוקים לדלתות, נתבאר בשוע"ר (סי' שסד ס"ד): "הבא להכשיר רשות הרבים להתיר בה הטלטול, צריך לעשות לה דלת מכאן ודלת מכאן". ולא סגי בדלת מכאן, ולחי וכיו"ב מכאן.